

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Codifying a jurist's law: Islamic criminal legislation and Supreme Court case law in the Sudan under Numairi and Bashīr

Köndgen, O.A.

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Köndgen, O. A. (2013). Codifying a jurist's law: Islamic criminal legislation and Supreme Court case law in the Sudan under Numairi and Bashīr.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <http://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Samenvatting

In 1983 introduceerde Soedan voor het eerst een geïslamiseerde strafwetgeving. Na een periode van strikte toepassing werden eerst de hardere lijfstraffen opgeschort. De wetten werden vervolgens in 1991 vervangen door een nieuwe, gereviseerde Wetboek van Strafrecht. Dit proefschrift analyseert de geïslamiseerde Soedanese strafwet en ICL-gerelateerde jurisprudentie van het Soedanese Hooggerechtshof. Daarnaast is een aantal interviews afgenomen met rechters, advocaten, academici en politici. De belangrijkste onderzoeksvragen van dit proefschrift hebben betrekking op de juridische en politieke geschiedenis van het islamitische strafrecht in Soedan en de relatie met de islamitische jurisprudentie (*fiqh*) en de seculiere codes die aan het geïslamiseerde recht voorafgingen. Verder werden de toepassing en interpretatie van de Soedanese ICL in het Hooggerechtshof geanalyseerd, evenals de relatie tussen het islamitische strafrecht en zijn tegenstrijdigheden met internationale mensenrechtenverdragen.

Op basis van gepubliceerde beslissingen van het Hooggerechtshof en verslagen over mensenrechten toont de algemene analyse van de de facto *shari'a*-toepassing dat ernstige *shari'a*-straffen, zoals enkele en dubbele amputaties en de doodstraf voor *zinā*, zelden zijn bevestigd door het Hooggerechtshof van Soedan na de val van Numairi in 1985. Andere *shari'a*-afgeleide straffen zijn of waren in de statuten terug te vinden, maar zijn klaarblijkelijk niet uitgevoerd, zoals de doodstraf voor geloofsafval of voor homoseksuele penetratio per penem in ano of steniging als straf voor *zinā*. Vergelding voor wonden lijkt ook niet te worden toegepast en wordt normaal gesproken vervangen door bloedgeld (*diyya*). De algemene tendens bij beslissingen van het Hooggerechtshof is om de uitvoering van de zwaardere *shari'a* straffen zo veel mogelijk vermijden. Er zijn echter uitzonderingen en amputaties en kruisigingen komen nog steeds op kleine schaal voor, vooral in gevallen van *hirāba*. Dit gebeurt waarschijnlijk vaker in Dār Fūr dan in Khartoum of andere delen van Soedan. Een beroep op ICL wordt meestal gedaan in geval van de doodstraf voor *qisās*-misdaden en geseling. Dat laatste wordt op grote schaal toegepast in het Openbare Orde Systeem (Public Order System) dat wordt gebruikt door het regime als een parallel rechtssysteem. Veel van de

rechten die de verdachten genieten in het reguliere rechtssysteem, zoals het recht op een advocaat of het recht van beroep, zijn in de praktijk niet beschikbaar in de Public Order System. Door zijn praktijk van 'snelle rechtvaardigheid' worden lijfstraffen (geseling) direct uitgedeeld. Het speelt dus een belangrijke rol in het beleid van het opleggen van zelf gedefinieerde normen van islamitisch moraal op de Soedanese bevolking door het regime. Als geheel werd de toepassing van strenge *sharī'a*-straffen gekenmerkt door een duidelijke sociale vooringenomenheid in de tijd van Numairi. Onder de Criminal Act 1991 en de Public Order Law blijft dit opvallende gebrek aan evenwicht tussen de verschillende soorten misdaden en groepen van daders bestaan. Terwijl degenen die zich schuldig maken van *ḥadd*-diefstal met amputatie worden gestraft, zou de grootschalige corruptie bij de overheid niet resulteren in een ernstige *sharī'a*-afgeleide straf en wordt in de praktijk nauwelijks gestraft.

Het Hooggerechtshof dient als veiligheidsventiel en regelgevend orgaan. Het corrigeert het pro-shariakarakter van lagere rechtbanken namens een politiek regime dat tevreden is met het houden van 'de *sharī'a*' in de statuten, terwijl de overmatige toepassing zoals aangewend tijdens het bewind van Numairi 1983-1985 wordt vermeden. Voor Bashīr en zijn partij is het van ondergeschikt belang of alle straffen in de wetgeving worden toegepast, zolang hun bestaan in de statuten de legitimiteit van het regime in de ogen van hun voorstanders verhoogt. Het niet uitvoeren van amputaties of stenigingen leidt internationale media-aandacht af, houdt binnenlandse oppositie in toom en vermindert de wrijving met op mensenrechten toezichthoudende instanties. Hoewel de mensenrechtensituatie in Soedan uitzichtloos is en blijft, spelen ernstige op *sharī'a*-gebaseerde straffen slechts een beperkte rol in dit verband. Etnische zuiveringen, buitengerechtelijke executies, martelingen en massale verkrachtingen houden uiteraard geen verband met het geïslamiseerde rechtssysteem.

Hoe dan ook, belangrijke onderdelen van de Soedanese strafwetgeving spreekt niet alleen de Interim Nationale Grondwet van 2005 tegen, maar ook internationale mensenrechtenverdragen die Sudan heeft ondertekend. Dit is vooral het geval met wrede, onmenselijke en vernederende straffen zoals geseling, amputaties, steniging, kruisiging en *qiṣāṣ* die verschillende, door Soedan geratificeerde, internationale mensenrechtenverdragen schenden. Inzake gelijkheid voor de wet zijn vrouwen vooral benadeeld in gevallen van *zinā*, waar (zwangere) slachtoffers van verkrachting zelf beschuldigd zijn van *zinā*, omdat zwangerschap wordt aanvaard als bewijs van onwettige geslachtsgemeenschap. Vrijheid van godsdienst, met name het recht om van godsdienst te veranderen, bestaat niet voor moslims.

Islamitische afvalligen worden geconfronteerd met de doodstraf, hoewel, behalve in één geval, deze straf nooit is uitgevoerd. Tegenstrijdigheden met internationale mensenrechtenverdragen bestaan ook met betrekking tot de rechten van het kind, omdat *ḥadd*- of *qiṣās*-straffen tegen kinderen en adolescenten jonger dan 18 jaar kunnen worden uitgevoerd. Minderjarigen kunnen ook worden onderworpen aan amputaties. Daarnaast is volgens de Criminal Act 1991 zweepslagen geven aan minderjarigen mogelijk.

Een aantal belangrijke ontwikkelingen zijn waargenomen met betrekking tot wetgeving en procedure. In het algemeen heeft de Criminal Act 1991 het grootste deel van de gebreken waaraan zijn voorganger leed, verwijderd, in het bijzonder met betrekking tot de veelvoudige inconsistenties tussen de *fiqh* en de oplossingen die de wetgever in 1983 had gekozen voor de codificatie. Dus, terwijl de Criminal Act 1991 een hogere mate van juridische vakmanschap kan eisen, blijven veel van de belangrijkste problemen bestaan: tegenstellingen met garanties gegeven in de grondwet, een gebrek aan evenwicht tussen de strenge straffen voor *ḥadd* en *qiṣās* en andere misdaden en de inherente moeilijkheden om deze straffen toe te passen, wegens procedurele belemmeringen. Ook is geconstateerd dat, in vergelijking met zijn seculiere voorgangers, de geïslamiseerde strafwetboeken een nieuw evenwicht tussen het prerogatief van de staat om te straffen en de rechten van de slachtoffers of hun erfgenamen hebben vastgesteld. Dus, terwijl in de *fiqh* verschillende methoden van het uitvoeren van de doodstraf zijn bekend, wordt in de Soedanese praktijk van ICL alleen ophanging gebruikt, uitgevoerd door de overheid. Slachtoffers of erfgenamen hebben geen deel aan de uitvoering van straffen en kunnen geen aanspraak maken op meer dan het theoretische recht op het toebrengen van dezelfde soort dood of dezelfde wonden aan de dader als het slachtoffer heeft ontvangen. Erfgenamen hebben echter de mogelijkheid om het leven van een delinquent te redden en de zaak op te lossen met bloedgeld of gratie. Aangezien in *qiṣās*-misdaden de rechten van mensen rechtstreeks betrokken zijn (in tegenstelling tot de *ḥadd*-misdrijven uit de Koran) heeft de wetgever ervoor gekozen om de drempel van de bewijslast voor dergelijke misdrijven te verlagen. Zo is de relatie tussen strenge straf en een hoger niveau van bewijs, een centraal gebod van de *fiqh*, verbroken. Soedanese procedurele wetgeving is in strijd met de *fiqh*, ook met betrekking tot de inherent discriminerende begrippen onschendbaarheid (*ʿiṣma*) en gelijkwaardigheid (*kafā` a*). Waar de *fiqh* vrouwen en niet-moslims discrimineert, maakt hier het moderne Soedanese ICL geen verschil en zorgt dus ervoor dat een menselijk leven dezelfde waarde heeft, ongeacht geslacht en religie.

Gezien de concrete invloed van de codes van voor de islamisering, in combinatie met de voortzetting van een gerechtelijk systeem dat duidelijk zijn inspiratie in de Westerse modellen vindt, heeft de Soedanese islamitische 'juridische revolutie' zo veel islamitische, d.w.z. *fiqh*-afgeleide elementen in het strafrecht geïntroduceerd als nodig is om de voorstanders van het regime tevreden te stellen. Er is dus een meer hybride systeem gecreëerd dat zich kenmerkt door een ongemakkelijke coëxistentie van geïslamiseerde voorzieningen en een meerderheid van misdaden en straffen die ook hun plaats zouden hebben in een volledig seculier rechtssysteem. Sterker nog, de huidige Soedanese ICL is noch een harmonische voortzetting van een ervaring uit het verleden, noch is het een stabiel corpus van wetten dat waarschijnlijk voor een lange periode van kracht blijft. Het is duidelijk een uiting van de politieke aspiraties van het nu dominante deel van de noordelijke elite en zal zeer waarschijnlijk de ondergang van deze niet overleven.